

—JORNADES ATMOSTERRA'21

16/17.10

Llaurant el cel Recarbonitzant el sòl

Inscripcions a atmosterra.org

atmosterra

LLAURANT EL CEL,
RECARBONITZANT EL SÒL

Institut d'Estudis
Catalans (IEC)
— C. del Carme 47
Barcelona

coopconsum

Barcelona
Capital Mundial
de la Alimentació
Sostenible 2021

PLANUAL2021
DE TRANSFERÈNCIA TECNOLÒGICA

Jornades sobre la contribució a la reducció de les emissions de gasos amb efecte hivernacle i segrest de carboni als sistemes alimentaris per combatre i adaptar-se al canvi climàtic.

16 i 17 d'octubre de 2021

Presentació

La necessària descarbonització de la nostra societat té un eix fonamental en el sistema alimentari entès com el conjunt integrat de pràctiques de producció, models de distribució, pautes d'alimentació i sistemes de gestió dels residus orgànics.

L'actual sistema de producció d'aliments és un dels principals emissors nets de CO₂ i altres gasos amb efecte hivernacle cap a l'atmosfera i, d'altra banda, el sòl és un dels principals dipòsits de carboni del planeta, i unes pràctiques adequades poden transformar la seva situació actual d'emissor cap a ser un decisiu embornal de carboni. Aquestes pràctiques, però, reclamen transformacions del sistema alimentari que les acompanyin per fer-les viables i eficients en proveir una alimentació adequada a tothom.

Per això, i des de les associacions promotores, es convoca una Jornada sobre la contribució dels sistemes alimentaris a la reducció del carboni atmosfèric per combatre el canvi climàtic, a on trobar-nos tots els agents interessats -pagesos, consumidors, científics i acadèmics- amb l'objectiu de conèixer, debatre i establir un marc de cooperació per dur endavant aquesta transformació.

La Jornada té com a propòsits:

- Presentar una diagnosi de la situació actual i la seva incidència en els camps d'actuació dels agents promotors de la Jornada
- Establir les condicions d'uns sistemes alimentaris descarbonitzadors i possibles escenaris que les compleixin
- Presentar estratègies que permetin arribar als escenaris desitjats, acompanyant-los d'experiències -històriques i actuals- i de bones pràctiques que s'hi orienten i que poden ser replicades pels diferents agents
- I, com a conseqüència, tirar endavant un procés per promoure i desenvolupar conjuntament aquest objectiu.

<https://atmosterra.org>

Programa de les jornades

Dia 16 d'octubre de 2021

Primera jornada. Matí

La diagnosi (del cel a la terra)

09h00 **Recepció-registre**

09h15 **Benvinguda** - Albert Cuchí (comitè organitzador)

10h00 **Inauguració** - Representant de l'Ajuntament de Barcelona, Joan Caball - Coordinador nacional de la Unió de Pagesos, Jordi Sala Casarramona - President de la Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA)

10h00 **Ponència inaugural "Diagnosi"** - Eduardo Aguilera - Biòleg, investigador postdoctoral en CEIGRAM, Universidad Politécnica de Madrid

11h00 **Pausa**

11h15 **Taula rodona "Diagnosi" - Modera: Pilar Sampietro - Periodista especialitzada en ecologia**

- Maria Rovira - Pagesa i sindicalista d'Unió de Pagesos (urbanisme i paisatge)
- Esther Vivas - Periodista i autora de "El negoci de la comida"
- Francesc Xavier Sans Serra - Catedràtic del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals (UB) i Director del Màster d'Agricultura Ecològica
- Marta G. Rivera Ferre - Professora d'Investigació CSIC en INGENIO (CSIC-UPV)
- Enric Doblas Miranda - Investigador del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals

13h15 **Pausa dinar**

Primera jornada. Tarda

Les condicions (de la terra a la boca)

15h00 **Ponència "Condicions"** - Gloria I. Guzmán Casado - Directora de Màster d'Agricultura i Ramaderia Ecològiques, Universitat Pablo de Olavide i sòcia fundadora d'Alimentta

16h00 **Taula rodona "Condicions" - Modera: Alba Gros - Periodista, Associació L'Era / Revista Agrocultura**

- Pep Bover - Cal Pauet, pagès pioner d'agricultura ecològica
- Engràcia Valls Ribas - Enginyera Tècnica Agrícola i Sòcia de treball de l'Artiga Coop SCCL
- Joan Romanyà - Professor d'Edafologia, Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació (UB)
- Aina Calafat Rogers - Responsable de projectes internacionals i incidència a la SEAE - Sociedad Española de Agricultura Ecològica y Agroecología.
- Lluís Vila Camps - Veterinari i enginyer agrícola

Dia 17 d'octubre de 2021

Segona jornada

Les accions (de la boca a l'acció)

09h00 **Recepció-registre**

09h15 **Benvinguda** - Ferran Berenguer (comitè organitzador)

09h30 **Presentacions d'experiències/bones pràctiques**
Moderada: Neus Vinyals - Tècnica agrícola, formadora i assessora en agroecologia, de L'Era, Espai de Recursos Agroecològics

09h30 **Pràctiques agràries i Recerca**

- Marisa Reig - Biogrossfed
- Olivier Chantry - Cal Notari
- Les Planeses
- Xavier Giménez - Cal Mia
- Enric Batra - INCAVI
- Borja Camí - Arreu Acompanyament Agroecològic
- Martí Verdés Majà - Cal Martí

10h45 **Debat/intercanvi**

11h15 **Pausa**

11h30 **Consum, Comercialització i Polítiques**

- Agustí Coromines - Associació de Consumidors i Productors La Magrana Vallesana
- Ecocentral
- Isaac Gómez Jiménez - Restauran Capicua i President del col·lectiu de Cuineres i Cuiners Km0 Slowfood de Catalunya
- Glòria Cugat Pujol - Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural
- Thomas Andrieu - Jardí de Collbarra

12h45 **Debat/intercanvi**

13h15 **Espai "Micro obert"**. Per presentar els teus treballs/experiències. Reserva la teva plaça fila Zero enviant un mail a jornades@atmosterra.cat (posar títol "FILA ZERO")

13h45 **Taula de Conclusions**. Entitats organitzadores

14h15 **Clausura**. Representant del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural

Presentació dels ponents

Eduardo Aguilera

Biòlego, investigador postdoctoral en CEIGRAM, Universidad politécnica de Madrid. De manera general, la seva feina inclou estudis de la sostenibilitat de l'agricultura i el sistema agroalimentari des d'una perspectiva interdisciplinària, considerant múltiples escales espacials i marcs temporals (des d'estudis històrics a llarg termini fins a escenaris de futur). En particular, gran part se centra en la petjada de carboni de l'agricultura mediterrània i les seves interaccions amb la resta d'impactes i condicionants ambientals i social, com ara els cicles d'energia i nutrients o els patrons de consum. Des del 2019 treballa com a investigador de la Juan de la Cierva en el CEIGRAM, Universitat Politècnica de Madrid.

Gloria I. Guzmán Casado

Directora de Màster d'Agricultura i Ramaderia Ecològiques, Universitat Pablo de Olavide i sòcia fundadora d'Alimentta. És Doctora Enginyera Agrònoma, professora de la Universitat Pablo de Olavide (Sevilla), directora del Màster en "Agricultura i Ramaderia Ecològiques" i professora del Màster "Agroecologia i Desenvolupament Rural Sostenible". Ha publicat 35 articles en revistes JCR. Ha escrit, amb altres autors, 6 llibres en castellà i 2 en anglès, entre els quals destaquen: *The Social Metabolism of Spanish Agriculture, 1900-2008* (2019); *The Mediterranean way towards industrialization*. Springer; n 2017, *Energy in Agroecosystems: A Tool for Assessing Sustainability*. CRC Press.(2017). És sòcia fundadora de Alimentta, think tank per la transició alimentària que aglutina a investigadors de múltiples centres de recerca i disciplines.

Esther Vivas

Periodista i autora de "El negocio de la comida". Esther Vivas és periodista i sociòloga. S'ha especialitzat en l'anàlisi de moviments socials alternatius, maternitats feministes i polítiques agroalimentàries. És autora d'una desena de llibres sobre aquestes temàtiques. Les seves darreres obres són: "Mama desobedient. Una mirada feminista a la maternitat" i "El negocio de la comida". Colabora amb diferents mitjans de comunicació i posgraus universitaris a l'Estat espanyol i a Amèrica Llatina.

Marta G. Rivera Ferre

Professora d'Investigació CSIC en INGENIO (CSIC-UPV). Marta G. Rivera-Ferre és Llicenciada i doctora en Veterinària, Especialitat de Producció Animal i Economia Agrària, per la Universitat de Córdoba i Doctora en Sociologia per la UAB. Directora de la Càtedra d'Agroecologia i sistemes alimentaris de la Universitat de Vic entre 2014 y 2021. Ha participat com a autora líder en dos panels de l'ONU: l'Avaluació Internacional del Coneixement Agrícola, la Ciència i la Tecnologia per al Desenvolupament (IAASTD, 2005-2008) i el Panel Intergovernamental del Canvi Climàtic (IPCC: 2010-2014, 2016-2019, 2019-2022), així com a l'informe sobre Sistemes Alimentaris Sostenibles per a la UE. Membre del comitè científic assessor del Programa Conjunt de la UE Agricultura, Canvi Climàtic i Seguridad Alimentaria (FACCE-JPI).

F. Xavier SANS SERRA

Catedràtic del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals de la Universitat de Barcelona i Director del Màster d'Agricultura Ecològica. F. Xavier Sans és catedràtic del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals de la Universitat de Barcelona i dirigeix el grup de recerca d'Agroecologia (<http://www.ub.edu/agroecologia>). Ha coordinat diversos projectes sobre els efectes de la intensificació agrícola en la qualitat del sòl i la biodiversitat en els cultius herbacis extensius de secà. Actualment, participa en els projectes "EcoStack" (<https://www.ecostack-h2020.eu>) i "ConServeTerra" (<https://conserveterra.org>), finançats pel programa de recerca i innovació Horizon 2020 de la Unió Europea. Des de 1999 coordina el màster en agricultura ecològica a Espanya. Ha publicat més de 100 articles en revistes internacionals i nacionals.

Maria Rovira Duran

Pagesa i sindicalista de Unió de Pagesos (urbanisme i paisatge). Maria Rovira és pagesa i sindicalista d'Unió de Pagesos (urbanisme i paisatge) treballant constantment per al reconeixement del paper de les dones a l'agricultura i al món rural. Treballa en els sectors horta, fruita, vinya i olivera sota la certificació d'agricultura ecològica, així com biodinàmica sense certificació. Realitza també venda directa i de proximitat.

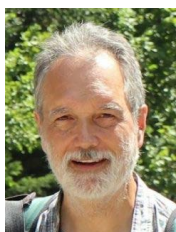
Enrique Doblás Miranda

Investigador del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals. Dr. en Biologia, Enrique Doblás és investigador en la biodiversitat del sòl i l'adaptació dels ecosistemes al canvi global i expert en Desenvolupament rural al CREAF. Ha estat implicat en molts projectes europeus per impulsar la innovació forestal i l'excel·lència científica a la Mediterrània, sobre els serveis ecosistèmics, solucions basades en la naturalesa, i altres iniciatives en resiliència i gestió forestal. Les seves investigacions l'han portat a nombroses conferències i publicacions, tant a nivell científic com per a audiències més àmplies.

Pep Bover

Pages a Cal Pauet. Pioner en l'agricultura i ramaderia ecològica i de proximitat a Catalunya. CAL PAUET neix de la mà de Josep Bover Casas el 2000. La seva granja/finca/obrador es troba a L'Espunyola, a Catalunya. Es tracta d'una finca de 200 hectàrees, 85 de les quals de conreu, situada al terme de L'Espunyola (Berguedà). La història de Cal Pauet és la d'una família pagesa convençuda de les seves arrels i de la importància de tenir cura de l'entorn, de mantenir la saviesa tradicional del lloc i d'oferir a la població aliments saludables i bons. A Cal Pauet, ja fa generacions que lluitem per la terra previnguda.

Joan Romanyà

Professor d'Edafologia, Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació, Universitat de Barcelona. Especialista en gestió de la matèria orgànica del sòl per la producció de planta. Implicat actualment al projecte EcoStack (<https://www.ecostack-h2020.eu/>). Treballa en i) optimitzar l'ús de recursos locals (residus orgànics, microbis i plantes) per dissenyar agroecosistemes sostenibles. ii) Identificar pràctiques agrícoles que promoguin la reserva de matèria orgànica del sòl i els organismes promotors del creixement de les plantes. iii) Estudiar les relacions entre la matèria orgànica del sòl, els microbis del sistema sòl-planta i la disponibilitat de nutrients. iv) Estudiar les relacions entre la qualitat del sòl i la qualitat de la planta.

Engràcia Valls Ribas

Enginyera Tècnica Agrícola i Sòcia de treball de l'Artiga Coop SCCL. Vaig nèixer el 1968 a Mollet del Vallès i visc a Montagut i Oix. Formo part d'organitzacions de consumidors de productes agroecològics des de 1998. He treballat fonamentalment en l'àmbit de l'agricultura ecològica i social. M'interessa entendre el que faig, més que el que el que penso o sento, i el que fem els uns amb els altres.

Aina Calafat Rogers

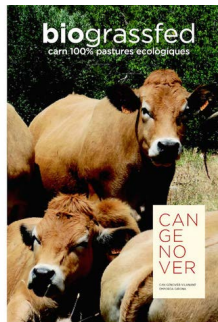
Responsable de projectes internacionals i incidència a la SEAE- Sociedad Española de Agricultura Ecològica y Agroecologia. Sóc filla d'agricultora ecològica britànica i marger de Mallorca. Llicenciada en Biologia, Màster en Agricultura Ecològica i Màster en Polítiques Internacionals i Cooperació. He treballat durant gairebé 20 anys al Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica, cinc anys a Serveis de Millora Agrària i Pesquera i tres anys com a consultora per a la implementació de sistemes de certificació pública en diferents països d'Amèrica Llatina i docent per al Certificat de professionalitat en Producció Ecològica. Actualment treballo a SEAE- Societat Espanyola d'Agricultura Ecològica i Agroecologia com a responsable de projectes internacionals i incidència política.

Lluís Vila Camps

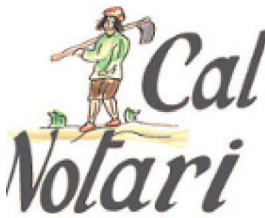
Veterinari i enginyer agrícola. És veterinari i soci promotor a Llavora, projecte especialitzat en porcí ecològic que proposa un decreixement estructurat del sector porcí i una transició cap a un sector amb granges més petites, ecològiques i integrades al territori. Soci i promotor de la cooperativa de serveis del Petit Escorxador Municipal de l'Armentera.

Experiències

Marisa Reig

Llicenciada en farmàcia, Biograssfed. El nostre projecte www.biograssfed.com actualment integra bestiar oví, caprí i boví, alimentat només a pastura, en dues finques familiars acreditades en ecològic i amb maneig holístic, a l'Alt Empordà. Amb tot això estem treballant per a aconseguir un balanç positiu de carboni orgànic en sòl i negatiu de GEI en atmosfera, reduint al màxim la utilització de maquinària que consumeix combustible fòssil, incrementant la coberta vegetal amb perennes autòctones que fa que eliminem el trencament anual de l'estructura del sòl, aconseguint una major captació de CO₂/CH₄ de l'atmosfera gràcies a l'augment dels processos de fotosíntesis, tot rebaixant la massa combustible i l'oxidació vegetal mitjançant la pastura directa dels ramats.

Olivier Chantry

Cal Notari. "Cal Notari" és un projecte d'agricultura ecològica. Està basat en la promoció d'un consum de proximitat, coherent i que cuidi el medi ambient, el territori i a les persones. Ens situem des de 2012 en el Parc Agrari del Baix Llobregat on conreem hortalisses tot l'any: augmentant la fertilitat dels sòls; fomentant la biodiversitat; amb condicions dignes de treball; dialogant amb els nostres consumidors; buscant autonomia de finca; adaptant les nostres practiques a la crisi energètica i climàtica.

Xavier Gimenez

Cal Mia. En Xavier Gimenez va començar a fer de pagès als anys 80 a les terres del seu sogre, Manel Sanfeliu - "Cal Mia", i ha continuat la tradició familiar. Ha conreat els cultius tradicionals del Prat: carxofa, faves, meló, etc... I ara fa 10 anys, va diversificar amb plantacions de presseguers, amb maneig de cobertura permanent de sòls. És fundador de la cooperativa del Prat, i membre actiu i fundador de l'ADV de l'horta del Baix Llobregat.

INCAVI
Institut Català de la Vinya i el Vi

Enric Bartra Sebastian

Incavi. L'experiència que s'està realitzant és la d'avaluar la biodiversitat de diverses zones vitícoles i com es pot mantenir o millorar. Una de les opcions és deixar cobertes vegetals temporals per afavorir la retenció de matèria orgànica, la vida del sòl i la retenció de carboni. Un altra va ser l'establiment de tanques vegetals arbustives per establir corredors i zones de protecció per a la fauna. També es van afavorir els marges de pedra per a retenir la terra, evitar erosió i com refugi de petita fauna. Un altre aspecte que s'ha impulsat és la utilització de feromones per controlar el corc del raïm. També es proposa deixar àrees de guarets per afavorir el manteniment d'un paisatge en mosaic. S'està mirant formes d'augment del carboni al sòl per contribuir a la lluita contra el canvi climàtic.

Borja Camí

Arreu Acompanyament Agroecològic. L'horticultura del s. XXI també ha de confrontar l'escenari de sostenibilitat, repensant els models existents i les tècniques de producció. Pensem en millorar la petjada de carboni, en un sector acostumat a remenar el sòl i a l'ús de maquinària; en l'eficiència en l'ús de l'aigua, lligada a la productivitat; en la reducció d'insums, que simplifiquen les tasques agrícoles; en la qualitat dels aliments, quan els ingressos venen per quantitat... La pagesia és la protagonista de la seva activitat i hem poder acompanyar-la amb propostes innovadores, que siguin factibles i alhora rentables, adaptades a diferents contextos.

Martí Verdés Majà

Cal Martí. He fet de pagès a Cal Martí (La Segarra) des que vaig néixer, primer seguint les passes del meu pare i més tard seguint el meu instint i principis. Fa 18 anys que cultivo la terra (100 ha d'extensiu) de manera sostenible. N'obtenim cigrons i llenties per al consum humà i cereals i farratges per al bestiar, fent venda directa de carn. Tinc molt clar cap a on vull anar, fer un pas més en l'agricultura ecològica, buscar la manera de ser més sostenible, fixar carboni, evitar l'erosió, regenerar els nostres sòls.... Però encara no sé com... continuar treballant per trobar la manera està sent la meva motivació.

Agustí Coromines

Associació de Consumidors i Productors la Magrana Vallesana. L'agricultura industrial és la causant de quasi bé el 40% dels gasos d'efecte hivernacle ocupant grans extensions de terra en monocultius, destrueix la biodiversitat i empobreix la pagesia. Cal construir alternatives en les que l'agricultura respecti els ritmes de la terra, que sigui ecològica i de proximitat i que la pagesia tingui una remuneració justa. Desenvolupar la agroecologia enfront l'agricultura industrial. La Magrana Vallesana té uns 400 nuclis familiars/socis i fa seus aquests principis tot participant amb altres col·lectius. Uns reptes i uns valors que la defineixen i que ha anat desenvolupant durant els anys.

Associació de Consumidors i Productors
LA MAGRANA VALLESANA

Isaac Gómez Jiménez

Restaurant Capicua i President del col·lectiu de Cuineres i Cuiners Km0-Slowfood de Catalunya. Exposem la història, feina i experiència del nostre col·lectiu i del moviment SlowFood. Creiem necessari un canvi de paradigma i dels hàbits de consum dels ciutadans, així com la responsabilitat del consumidors a l'hora d'escollir on exerceixen el seu poder i de les empreses quan ofereixen.

Cuineres i cuiners
Km0 de Catalunya

Glòria Cugat Pujol

Subdirectora General d'Inspecció i Control Agroalimentari, Direcció General d'Empreses Agroalimentàries, Qualitat i Gastronomia, DAC. Entre les funcions de la Subdirecció General d'Inspecció i Control Agroalimentari està l'impuls de l'estratègia del DAC "Aprofitem els Aliments" per a la prevenció de les pèrdues i el malbaratament alimentari. En aquest àmbit, destacar que ha estat la coordinadora del grup de treball interdepartamental que va treballar les observacions del govern a la Llei 3/2020 de prevenció de les pèrdues i el malbaratament alimentari a Catalunya i que actualment està treballant en el Reglament de desplegament de la llei.

Thomas Andrieu

Jardí de Collbarra. En Thomas és productor de verdura ecològica en procés d'instal·lació a Sant Llorenç Savall (Vallès Occidental). El seu mètode de treball -horta sobre sòl viu- té com a objectiu el foment de la vida del sòl i la captació de carboni. Exposa les característiques específiques de la seva explotació agrícola, com són la utilització d'una superfície molt reduïda, el maneig 100% manual, la utilització d'aportacions considerables de matèria orgànica o la venda a particulars i restaurants. Relaciona tot això amb les dificultats de la seva instal·lació a Catalunya i, en particular, respecte al model francès.

Moderació a càrrec de:

Neus Vinyals Grau

Tècnica agrícola, formadora i assessora en agroecologia, de L'Era, Espai de Recursos Agroecològics. La meua trajectòria amb L'Era m'ha permès ser un membre actiu en l'oferta formativa i d'assessorament, per acostar l'agroecologia a moltes persones que han volgut fer el pas a una manera més sostenible de produir i alimentar la ciutadania, tan del sector professional com a nivell d'autoconsum. Darrerament, aconseguir fer una agricultura sense llaurar/treballar la terra per regenerar el sòl i que recuperi les seves funcions vitals per la vida al planeta, forma part dels meus objectius professionals: hem de tornar a posar el carboni al seu lloc, al sòl.

Pilar Sampietro Colom

Periodista radiofònica especialitzada en ecologia i cultura. Periodista radiofònica especialitzada en ecologia i cultura. Dirigeix i presenta Vida Verda a Ràdio 4, així com la seva versió en castellà, Vida Verde, a Radio Nacional Española (RNE), programes divulgatius sobre ecologia, biodiversitat, paisatge i cultura. A Radio 3 condueix Mediterráneo, magazín sobre literatura, música i cultura dels diferents racons del Mediterrani. A més de col·laborar habitualment en blogs d'ecologia com Alterconsumismo (El País Digital) o Ecoluba, és coautora dels llibres El jardí amagat (Pol·len, 2014) i, més recentment, La ciutat comestible (Morsa, 2018), on explora experiències i propostes per fer més verdes les ciutats.

Alba Gros Santasusana

Periodista, Associació L'Era / Revista Agrocultura. Vinculada des de fa dècades a la producció agrària ecològica i l'agroecologia a través de l'associació L'Era, Espai de Recursos Agroecològics, des d'on porta la coordinació editorial i la redacció de la revista Agrocultura. Autora del llibre Terra i pedra: agricultura tradicional del secà. Vinculada al moviment ecologista des de la dècada dels 90.